

Erfgoed Magazine Enschede

Een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede,

Jaargang 11

nummer 133

MEI 2026

INHOUDSOPGAVE

1. Pathmos zorgenkind van Enschede
2. Rondleidingen Ooster- en Westerbegraafplaats
3. Kanaal Almelo - Nordhorn (3)
4. Schat met Romeinse munt na acht jaar openbaar gemaakt door illegale vondst
5. Boekenshop
6. Nieuw op onze website
7. Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede
8. Boek van de maand
9. Culinair erfgoed der Lage Landen (2)
10. Boerenrockband Normaal en hoken als immaterieel en cultureel erfgoed
11. Gijs Gapert - het verhaal van een geslepen smokkelaar
12. De zouthuisjes van Twente, cultureel erfgoed of een mooie herinnering
13. Vertrekt de tram1 uit Enschede?
14. Herontwikkeling schoolgebouw De Noorderkroon in de wijk Twekkelerveld

In dit erfgoedmagazine zijn weer leuke en interessante artikelen te lezen en nader te bekijken via de link in het artikel.

Een kijkje nemen op de bekendste begraafplaatsen van Enschede is zeker de moeite waard.

Het verhaal van Gijs Gapert zal zeker een glimlach oproepen.

De artikelen zijn met zorg gekozen en samengesteld om te zorgen voor aangenaam leesplezier.

1. Pathmos zorgenkind van Enschede

foto's: SCCE

Pathmos is een wijk in Enschede met een grote culturele, historische betekenis. De wijk met in totaal 1400 woningen werd gebouwd in de periode 1914-1928 op initiatief van de bouwvereniging "Vereeniging de Volkswoning". De bouw van Pathmos kwam voort uit de groei van de textielindustrie in Enschede. Het ontwerp van deze wijk staat op naam van de architect W.K. de Wijs en A.H. op ten Oort. De woningen waren vooral bestemd voor de arbeiders uit de

textiel fabrieken. De wijk heeft een dorpskarakter en nog steeds zijn er belangrijke voorzieningen, zoals een fraai park, een schoolgebouw, winkels en vroeger zelfs een badhuis. Veel woningen in het Pathmos zijn in de loop der jaren gerenoveerd maar de uitstraling is gelukkig behouden gebleven. In Pathmos leefde vroeger een sterke gemeenschapszin, verklaarbaar door het feit dat veel bewoners van het Pathmos dezelfde werkgever hadden. In de huidige tijd is er een minder vanzelfsprekende onderlinge verbondenheid.

Op zondag 21 juli 2024 slaat het noodlot toe door een enorme hoosbui die de wijk Pathmos voor een belangrijk deel onder water zet. Ruim 63 woningen raakten hierdoor onbewoonbaar. Het laatste nieuws is nu dat de Woonplaats voornemens is om 31 woningen te slopen. Maar slopen zal betekenen dat deze woningen gewoon verdwijnen. Is de Woonplaats zich voldoende bewust van de historische betekenis, is de mogelijkheid grondig onderzocht om toch te renoveren en om in ieder geval de voorgevels te behouden? In Enschede zijn we nog altijd geneigd om snel te slopen.

De gemeente Enschede en woningbouwcorporatie de Woonplaats hebben een extern bureau opdracht gegeven om voor Pathmos een toekomstvisie te ontwikkelen voor de komende jaren waarbij rekening zal worden gehouden met alle aspecten van het wonen in de prachtige wijk Pathmos.

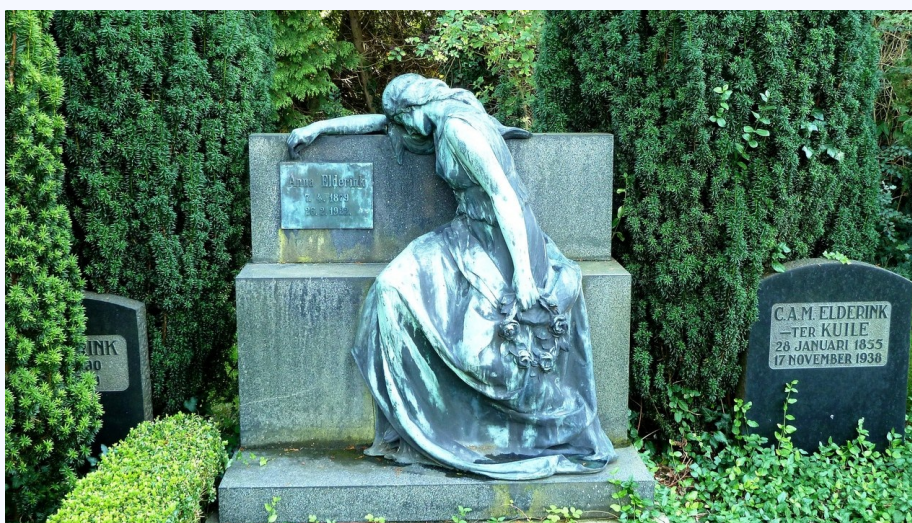
De tijd van noodoplossingen in Pathmos is voorbij en we moeten ons bewust zijn van het feit dat Pathmos een uniek, historisch tuindorp is voor Enschede. Welke maatregelen precies moeten worden genomen zal nog moeten blijken uit een grootschalig onderzoek. Inmiddels zijn we twee jaar op weg na de fatale waterhoosbui op 21 juli 2024 en De Woonplaats heeft het nu over slopen. Volgens ons een kortzichtige oplossing, al was het maar om wat er dan precies voor moet terugkomen niet eens bekend is.

Wat ons betreft zou De Woonplaats grondig onderzoek moeten doen naar de restauratie mogelijkheden van de 31 woningen in plaats van te roepen "slopen". De Woonplaats zoekt de oplossing in de E-Dryer, het ei van Columbus, maar Professor Rob Lammertink van de Universiteit Twente heeft geen goed woord over voor de E-Dryer.

Het vochtprobleem in Pathmos is dus niet opgelost en De Woonplaats heeft het alleen maar over slopen. Laten we zuinig zijn op de historische wijk Pathmos en behouden wat we nu hebben in plaats van het af te breken. Enschede heeft al een slechte reputatie als het op slopen aankomt en laat De Woonplaats daar nu niet aan mee willen doen.

---

2. Rondleidingen Ooster- en Westerbegraafplaats

Grafmonument op de Oosterbegraafplaats

Foto: SCEE.

In mei zijn er weer rondleidingen op de Ooster- en Westerbegraafplaats. De rondleiding op beide begraafplaatsen duurt ongeveer anderhalf uur en de deelname is gratis.

Westerbegraafplaats

Adres: [Hengelosestraat 487, Enschede](#)

De rondleidingen vinden plaats op dinsdagmiddag om 13.30 uur op :

- 12 mei
- 19 mei
- 26 mei

Oosterbegraafplaats

Adres: [Noord Esmarkerrondweg 407, Enschede](#)

De rondleidingen vinden plaats op vrijdagmiddag om 13.30 uur op:

- 15 mei
- 22 mei
- 29 mei

Praktische informatie

- De start is om 13.30 uur bij het aulagebouw
- Deelname is gratis en na afloop is er koffie/thee
- De rondleiding duurt ongeveer anderhalf uur
- Graag vooraf opgeven via: gedenkpark@enschede.nl

De aula op de Westerbegraafplaats. (gemeentelijk monument) Foto: SCEE

---

3. Kanaal Almelo-Nordhorn (3)

Vlak bij de Nederlands-Duitse grens ligt de sluis Frensdorfer Haar, de enige sluis aan Duitse zijde. In Nordhorn bevindt zich de [Klukkert-Hafen](#). Bij Nordhorn is het Almelo-Nordhornkanaal verbonden met de Vecht en is via een verbindingskanaal aangesloten op het Eems-Vechtkanaal.

Aan het oosteinde van het kanaal te Nordhorn werd na restauratie in 2006 de kleine binnenhaven voor de scheepvaart van kleine vrachtschepen vrijgegeven. De Nino-Kluckerthafen is een historische binnenhaven in Nordhorn, Duitsland, gelegen aan het Nordhorn-Almelo-Kanaal, die vroeger een belangrijk overslagpunt was voor de textielindustrie. Na jaren gesloten te zijn geweest, werd de haven in 2006 opnieuw opengesteld voor kleine vrachtschepen en dient het nu ook als industrieel monument en natuurgebied. Het nabijgelegen NINO Hochbau-gebouw, een voormalige textiel fabriek, herbergt tegenwoordig het Stedsmuseum Nordhorn.

Langs het Almelo-Nordhorn kanaal bevinden zich verschillende bezienswaardigheden zoals bijvoorbeeld; Landgoed Singraven, het Schuivenhuisje en Huize Almelo. Deze zijn met de fietsroute Almelo Nordhorn <https://almelo-nordhorn.nl/> te bezoeken.

Stadtmuseum Nordhorn

Het Stadtmuseum Nordhorn is een museum dat zich richt op de stad- en textielgeschiedenis van de grensstad Nordhorn in Nedersaksen. Het bevindt zich in drie historische gebouwen die ooit deel uitmaakten van de textielproductie-industrie van Nordhorn. Deze gebouwen zijn de NINO hoogbouw, de Povelturn en de Alte Weberei Povel. Klik [HIER](#) voor meer informatie.

4. Schat met Romeinse munt na acht jaar openbaar gemaakt door illegale vondst

In de buurt van Borsum, in de regio Hildesheim (Nedersaksen, Duitsland), is een Romeinse schat van 450 zilveren munten, verschillende zilverstaven en zelfs een gouden munt en een gouden ring opgedoken. De ontdekking, die dateert uit de vroege Romeinse keizertijd (ongeveer 2000 jaar geleden), brengt echter een ethisch dilemma met zich mee; de vinder hield de schat maar liefst acht jaar verborgen.

De schat, een van de grootste Romeinse muntschatten ooit gevonden in Nedersaksen, werd al in 2017 ontdekt door een man die illegaal met een metaaldetector aan het zoeken was. Pas in april 2025 meldde hij de vondst aan de politie en de erfgoedautoriteiten van de stad Hildesheim.

Onderzoek naar vindplaats

Zodra de autoriteiten op de hoogte waren, startte het Niedersächsisches Landesamt für Denkmalpflege (NLD) een onderzoek op de vermeende vindplaats. Het doel was tweeledig; eventuele achtergebleven objecten bergen en het proberen informatie in te winnen over de oorspronkelijke begraafing van de schat, ondanks de schade die de illegale opgraving had aangericht.

Waarom illegaal zoeken schadelijk is

In Nedersaksen moet je een vergunning hebben om te zoeken met een metaaldetector. De reden hiervoor is cruciaal voor de archeologie. De wetenschappelijke waarde van een vondst ligt namelijk niet alleen in het object zelf, maar vooral in de context: Wáár exact het object werd gevonden, op welke diepte en met welke andere resten het geassocieerd was. Door een object zomaar op te graven en mee te nemen, wordt een groot deel van de informatie die het bevat onherstelbaar vernietigd.

De officiële archeologie in Duitsland is terughoudend met opgravingen, tenzij dit absoluut noodzakelijk is. Dit komt voort uit de erkenning dat toekomstige wetenschappelijke en technologische mogelijkheden wellicht veel beter in staat zullen zijn om een vindplaats te onderzoeken dan de methoden die we vandaag de dag tot onze beschikking hebben. Het behoud van vindplaatsen is dus ook een investering in toekomstige kennis.

5. BOEKENSHP

In onze boekenshop bevinden zich ruim 90 boeken over cultureel erfgoed en de historie van Enschede en Twente. Met de aankoop van een boek ondersteunt u tevens de activiteiten van de stichting Cultureel Erfgoed Enschede. Bent u op zoek naar een specifiek boek of wilt u boeken aan de stichting ter beschikking stellen? Laat het ons weten. Via e-mail: info@cultureelerfgoedenschede.nl.

[Klik hier](#)

Stichting Cultureel
Erfgoed Enschede

Home ▾ Monumenten ▾ Monumenten Beheer ▾ Enschede ▾
Foto / Video archief ▾ Monumenten dossiers 🔍

Nieuw op onze website

[Kanaal Almelo-Nordhorn](#)

6. Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede

Het Meldpunt Cultureel Erfgoed Enschede is een centraal informatiepunt, dat een breed publiek in de gelegenheid stelt om melding te doen van bedreigd, onbekend en/of ondergewaardeerd historisch erfgoed in de gemeente Enschede.

De doelstelling van het Meldpunt is het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan het behoud en waardering van karakteristieke, beeldbepalende gebouwen, objecten, landschappelijke elementen en structuren. Het resultaat van de melding kan zijn dat initiatieven worden ontwikkeld tot mogelijk behoud en/of ontwikkeling van een object.

Daarnaast kunnen we via ons maandelijkse Erfgoed Magazine en de website aandacht schenken aan de melding.

Met onze eigen kennis en de kennis uit ons (inter)nationale en regionale netwerk op het gebied van herontwikkeling, exploitatie & instandhouding, juridische zaken en (digitaal) informatiebeheer denken we graag mee met het erfgoedveld binnen de gemeente Enschede.

Met de zender van de melding overleggen wij of een en ander geschikt is voor publicatie. Uitsluitend met toestemming van de inzender gaan wij over tot eventuele publicatie.

7. Boek van de maand

Soort: Detectorvondsten uit de grensstreek en hun geschiedenis.

Aantal pagina's: 272
Afmeting: 17 x 23 cm.
Auteur: Gert Gesink.

Uitgever: Detectieboeken Nederland
Conditie: Nieuw

Prijs: € 29,90 excl. verzendkosten in Nederland. € 4.50

8. Culinair erfgoed der Lage Landen (2)

Schilderij van de Nederlandse kunstenaar Balthasar van der Ast (1623)

Introductie

In de 18e eeuw waren de ogen van de Nederlandse adel gericht op Frankrijk. Alles wat daar gebeurde, werd in Nederland geïmiteerd. Die Franse invloeden zien we ook terug in de cuisine bourgeoise oftewel de burgerkeuken die in de loop van de 18e eeuw ontstond. De gegoede burgerij keek op zijn beurt op tegen de adel en imiteerde onder andere hun eetgewoonten. In de zeventiende en achttiende eeuw voelde de oude aristocratie zich bedreigd door de opkomst van de rijk geworden grote burgerij (bankiers, succesvolle en internationaal opererende kooplieden, juristen, notarissen, vermaarde artsen en hoge ambtenaren in dienst van de koning). Deze **Nouveau riche** pronkten met hun weelderige kleding. Ze kochten adellijke ambten en titels, grond en kastelen, lieten prachtige huizen bouwen en gaven overdadige feesten.

De aristocraten maakten deze burgers zo veel mogelijk belachelijk. Het waren imitators, ze wisten niet hoe het echt hoorde, ze waren gekunsteld. De ene keer waren ze te gierig en de andere keer gooiden ze het geld over de balk; kortom ze deden het nooit goed. Het is mogelijk dat de aristocraten de goede smaak hebben uitgevonden om zich tegen de grote burgerij af te

zetten. Toen ook de burgers de wellevendheid gingen beoefenen, zocht de aristocratie naar andere middelen om zich van deze parvenu's te onderscheiden. De aristocratie ging naar eenvoud streven of imiteerde deze.

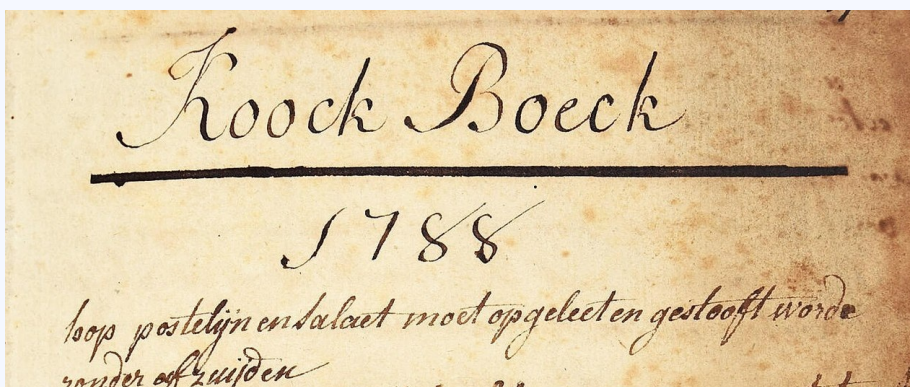

Belsysteem in landhuizen en kastelen

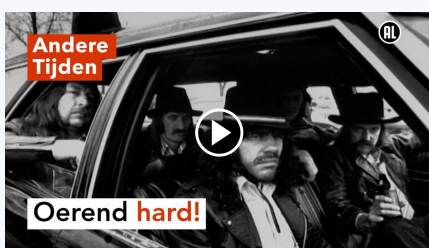
- Zij braken het brood in plaats van het te snijden
- Ze vervingen de dure Oosterse specerijen door inheemse kruiden
- Ze vervingen de gerechten van de grote, weer in hun verkleed gestoken vogels door kleine vogels
- Ze gingen boter gebruiken, terwijl die van oudsher alleen door de boeren werd gebruikt

Zo kon de aristocratie zich afzetten tegen de **Nouveau riche**, die bezig Jaren de oude aristocratie te imiteren en te evenaren in weelde. Overigens bleven de aristocraten wel truffels eten, die waren zeldzaam en zeer duur.

De kookkunst werd ook telkens weer vernieuwd. Er werden steeds nieuwe modes geïntroduceerd door de aristocraten. Volgens hen was dit een teken van "voortgang", een teken van voortschrijdende beschaving die de koks te danken hadden aan de goede smaak van de heren bij wie ze in dienst waren. Maar in wezen wilden de aristocraten zich afzetten tegen de parvenu's die al die nieuwe modes niet bij konden houden. In wezen was goede smaak een teken van de klassenrivaliteit binnen de elite: De oude aristocraten tegen de nieuwe rijken.

9. Boerenrockband Normaal en høken als immaterieel cultureel erfgoed

Dialectrock heeft een vermelding gekregen op de lijst voor immaterieel erfgoed. Het is het [Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland](#) (KIEN) dat dialectrock op de nationale lijst heeft geplaatst. Fanclub Normaal

Het waren Bennie Jolink en zijn mannen die medio zeventiger jaren de dialectrock introduceerden. Daarvoor werd er ook al wel in het dialect gezongen, maar dan vooral in muziek met een hoog folkloristisch gehalte waarbij instrumenten als de accordeon de boventoon voerden.

De aanvraag bij het [KIEN](#) was ingediend door het Anhangerschap, zoals de fanclub van Normaal zichzelf noemt. Met een kleine tweeduizend leden is het - na die van Max Verstappen - een halve eeuw later nog altijd een van de grotere fanclubs van ons land.

Overigens had het [Anhangerschap](#) de band Normaal voorgedragen om te worden uitgeroepen tot immaterieel erfgoed. Niet alleen vanwege z'n rol als de geestelijk vaders van de dialectrock, maar ook vanwege de verschillende rituelen die er zijn, waaronder kreten als høken en daldeeen en typische gebruiken, zoals het biergooien tijdens de shows.

10. Gijs Gapert - het verhaal van een geslepen smokkelaar

*Gijs Gaper bij de Duitse douane.
Tekening van Erik Stam.*

Zo'n honderd jaar geleden leefde in Münsterland, dicht bij de grens met de Achterhoek en Twente, een beruchte smokkelaar. Hoewel zijn achternaam eigenlijk Hilbing was, stond hij algemeen bekend onder de bijnaam Gijs Gaper.

Hij was een gewiekste knaap die altijd uit handen van de commiezen van de douane wist te blijven.

Zijn signalement was rotsvast verankerd in het geheugen van elke Nederlandse en Duitse commies, maar wat deze ook probeerden, hij was ze altijd te slim af.

Het leek echter eindelijk hun geluksdag te zijn als een paar Duitse commiezen op zekere dag Gijs zien lopen met een grote en blijkbaar zware zak op zijn rug.

De uitvoerige uitleg van Gijs dat de zak geen smokkelwaar bevat en de inhoud geen waarde heeft, is aan dovemansoren gericht. Hij wordt onmiddellijk aangehouden en gesommeerd om mee te gaan naar het douanekantoor. De beide ambtenaren zijn niet weinig ingenomen met hun arrestant en barsten bijna van zelfvoldaanheid en trots uit hun uniform wanneer ze Gijs in het douanekantoor voorgeleiden aan hun superieur.

Die was danig onder de indruk van de spectaculaire vangst van zijn ondergeschikten en gelasten Gijs bars om de zak op de vloer van het bureau te legen. Hoewel Gijs nogmaals betuigt dat de zak geen smokkelwaar bevat, voldoet hij ten slotte toch maar aan het bevel van de hoofdcommies. Hij leegt de zak op de vloer en bestrooit de smetteloze vloerbedekking van het kantoor met een royale laag verse en geurige schapenkeutels.

Dit kunnen de aanwezige gezagsdragers niet waarderen. Ze manen Gijs om de mest onmiddellijk weer terug in de zak te doen. Gijs weigert dat echter beslist en zegt dat hij meermalen heeft verklaard dat de inhoud van de zak geen waarde heeft. De heren hebben zich daar nu van kunnen overtuigen. Hij doet met genoegen afstand van zak en inhoud. Na een vriendelijke groet verlaat hij daarop haastig het douanekantoor.

11. De zouthuisjes van Twente, cultureel erfgoed of een mooie herinnering

Vanaf 1958 staan ze in het Twentse landschap. De karakteristieke zouthuisjes van Akzo, inmiddels de zoutproducent Nobian. De kleine boerderijhuisjes waren bedoeld om de pompinstallaties onderdak te geven waarmee het zout van grote diepte werd opgepompt. Maar een aantal ondergrondse zoutlagen (cavernes) raken langzamerhand leeg en het zoekgebied naar zout zal worden verlegd naar Haaksbergen. Nobian heeft besloten om een aantal bestaande zouthuisjes weg te geven en daar is zeker belangstelling voor.

De zoutwinning in Twente (video)

In Twente gaat het landschap veranderen

omdat er een aantal zouthuisjes definitief verdwijnen. Is hier nu sprake van cultureel erfgoed? Ja en nee zou je kunnen zeggen. Deze huisjes zijn bijna 70 jaar lang gezichtsbepalend geweest voor het Twentse landschap en het zou niet zo vreemd zijn om een aantal van deze een monumentale status te geven. Er staat nog steeds een boortoren van de Akzo in Hengelo die de gemeentelijke monumentstatus heeft. Maar moeten wij dan alles bewaren waarvan wij denken dat het belangrijk is of is geweest en het dan de monumentstatus geven? De historische betekenis van de zouthuisjes mag er wel zijn. De boortoren in Hengelo is gelukkig een gemeentelijk monument.

Foto rechts: De boortoren in Hengelo

Een gemeentelijk monument is een gebouw, object of terrein dat door een gemeente is aangewezen omdat het van een bijzonder lokaal historische, culturele, architectonische of stedenbouwkundige waarde is. Met deze definitie kun je nog alle kanten op, belangrijker is dat wij onze geschiedenis blijven herinneren met of zonder een monumentstatus. Het zout heeft ons in Twente veel opgeleverd ook al wordt daar wel eens anders over gedacht. En de zouthuisjes? De nog aanwezige zouthuisjes in Tweekelo en Enschede zullen zeer waarschijnlijk verdwijnen, een enkele uitzondering daargelaten.

12. Brugge Unesco Wereld Erfgoed

Het mooie historische centrum is als middeleeuwse stad opgenomen op de werelderfgoedlijst van UNESCO. Het is eivormig en ongeveer 430 hectare groot. De volledige gemeente heeft een oppervlakte van ruim 14.099 hectare, waaronder zo'n 1.075 hectare gewonnen op de zee, bij Zeebrugge. De stad telt circa 120.000 inwoners, ongeveer 20.000 daarvan wonen in de binnenstad. De inwoners van Brugge worden Bruggelingen genoemd.

De economische betekenis van Brugge vloeit voornamelijk voort uit de zeehaven, Zeebrugge, maar ook uit de industrie, dienstensector en scholen op alle niveaus. Tevens is de stad een wereldberoemde toeristische trekpleister. (Wikipedia)

COLOFON

Het Erfgoed Magazine Enschede is een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Redactieadres:

Stichting Cultureel Erfgoed Enschede
info@cultureelerfgoedenschede.nl

Eindredactie; Sonja Bos-Smit

Bankrelatie:

NL87 INGB 0006 9973 92 t.n.v. Stichting Cultureel Erfgoed Enschede

Disclaimer

-Ondanks aan de samenstelling van dit magazine bestede zorg kan de redactie geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de onvolledigheid of onjuistheid van het Erfgoed Magazine Enschede.

---Het lukt ons niet altijd om de rechthebbende auteur(s) van foto's te achterhalen. Mocht u van

mening zijn dat u rechthebbende bent van een in dit Magazine, stuur dan een mail naar: info@cultureelergoedenschede.nl

Heeft u dit Magazine doorgestuurd gekregen en wilt u deze ook zelf ontvangen? Aanmelden kan via de de homepage van onze website

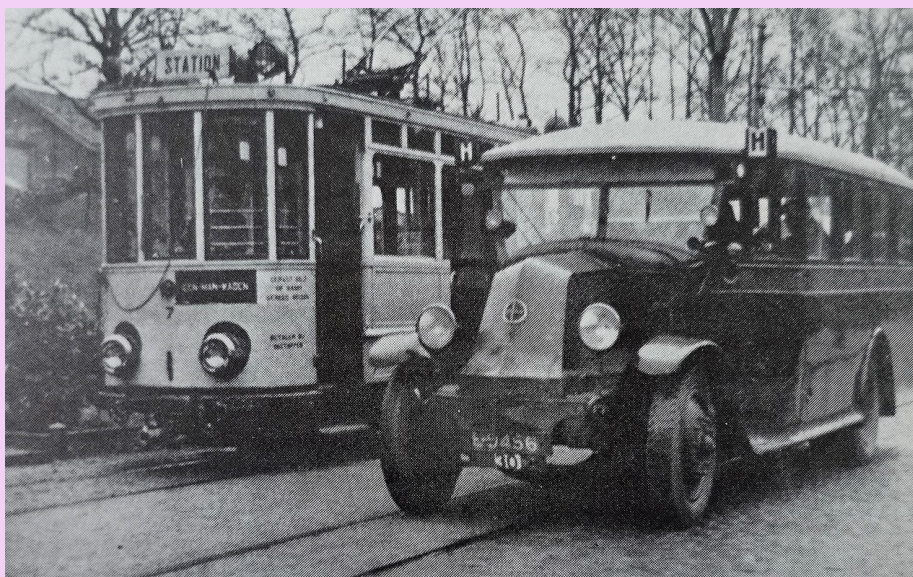
13. Vertrekt de tram1 uit Enschede?

Motorwagen1 bij station Enschede uit 1933

Er bereiken ons verontruste berichten dat mogelijk de gerestaureerde tram1 noodgedwongen moet vertrekken uit Enschede. Dat laten we toch niet gebeuren na alle inspanningen die de afgelopen jaren zijn verricht om de tram1 weer in nieuwe staat te restaureren. Ja, de plannen voor deze originele Enschedese tram waren ambitieus en misschien wel te ambitieus. Een geëlektrificeerde tramlijn over de museumlaan richting centrum Enschede. Maar inmiddels heeft de realiteit toegeslagen. De investeringskosten hiervoor zijn zeer aanzienlijk nog afgezien van de exploitatiekosten.

De tram heeft tussen 1908 en 1933 tussen het centrum van Enschede en Glanerbrug gereden. Na het opheffen van de tramdienst in Enschede belande de tram als zomerhuisje in Overdinkel. Het heeft de Tram Stichting nog veel tijd en moeite gekost om de tram in bezit te krijgen. De tram is nu eigendom van de Tramweg Stichting en zij hebben ook de restauratie van de tram uitgevoerd. Punt is nu dat er voor de tram een definitieve bestemming moet worden gezocht, maar dat blijkt tegen te vallen. De tram staat nu in een loods van de MBS in Boekelo maar dat is geen definitieve oplossing. Er hebben zich intussen al kandidaten gemeld voor de tram zoals het Openluchtmuseum in Arnhem en ook vanuit Amsterdam is er interesse. Het is nu aan de Tramweg Stichting die hierover een besluit moet gaan nemen. De Stichting heeft laten weten dat Enschede de voorkeur heeft voor een definitieve plaatsing.

De komst van de TET autobus in Enschede was voor de tram noodlottig

De Noorderkroon aan de Olieslagweg

Foto's: Architecten Voormorgen

De openbare Lagere School "De Noorderkroon" met de voormalige onderwijzerswoning is gelegen aan de Olieslagweg 123. De school is gebouwd omstreeks 1930 en werd op 17 mei in dat jaar officieel geopend. De school staat op een prominente plek op de hoek van de Olieslagweg en de Jupiterstraat. Sinds 2023 heeft het pand geen schoolbestemming meer en de gemeente Enschede die eigenaar was van het schoolgebouw heeft het verkocht aan de woningbouwcorporatie De Woonplaats. Inmiddels zijn er vergaande plannen ontwikkeld om in het schoolgebouw twaalf nieuwe woningen te realiseren. Architecten VOORMORGEN hebben samen met FRISO bouw een ontwerpplan gemaakt waarbij het uiterlijk van het schoolgebouw aan de voorzijde zoveel mogelijk behouden blijft. Het oude schoolplein krijgt de bestemming van een gezamenlijke tuin voor de bewoners waar ook de toegangen van de woningen zijn bedacht. De planning is dat de twaalf woningen voor het einde van 2027 kunnen worden opgeleverd.

De school is een gemeentelijk monument.

Het ontwerp van architecten VOORMORGEN zet sterk in op ontmoeting en sociale cohesie, passend bij zowel het karakter van het monument als bij de ambities van De Woonplaats. De oorspronkelijke, asymmetrische V-vormige structuur vormt daarbij het vertrekpunt. De twee vleugels van het oorspronkelijke gebouw omsluiten aan de binnenzijde een beschut hof, zoals zij vroeger het schoolplein omsloten voor spelende kinderen. Elke vleugel bestaat uit vier klaslokalen met aan één zijde een gang, voor logische looproutes, overzicht en eenvoud. Het gebouw is niet symmetrisch ontworpen, maar volgens een vroeg passiehuys principe met optimale daglichttoetreding en zonnwinst in de primaire ruimtes op het zuiden en het beperken van warmteverlies in de ondersteunende ruimtes op het noorden. Het voornaamste uitgangspunt is het herstellen van de ruimtelijke helderheid van de oorspronkelijke structuur. De aanbouwen aan de binnenzijde uit de jaren 80 verstoren deze helderheid. Het verwijderen van deze latere ingrepen herstelt de ruimtelijke logica van het pand en creëert nieuwe ontwerpkanalen. Nieuwe toevoegingen volgen het bestaande ritme en de schaal van het gebouw zonder historiserend te worden, zodat het onderscheid tussen oud en nieuw leesbaar blijft, terwijl het geheel als één samenhangend woongebouw wordt ervaren. De

straatgerichte buitengevels, die een hoge monumentale waarde vertegenwoordigen, worden gerespecteerd en behouden.

De originele structuur van het gebouw zorgt voor logische plattegronden voor de acht rijwoningen in de twee vleugels. Daarbij wordt de bestaande monumentale draagstructuur van het gebouw uit de jaren 30 gerespecteerd. Om ontsluiting via de binnentuin mogelijk te maken zonder aantasting van de historische kozijnen, worden terugliggende entreeportalen tussen bestaande vensters toegevoegd. De interne gangenstructuur — met zijn karakteristieke binnenvensers en paneeldeuren — zijn bij de woning betrokken.

Binnen deze herstelde en verduidelijkte structuur worden ook nieuwe woonlagen ingepast, namelijk een appartement boven de hoofdentree en twee appartementen in de voormalige toneelzaal. De volumes onder deze dakvlakken worden functioneel bruikbaar gemaakt, waarbij de monumentale kapconstructie, met haar spanten en ritmiek, leidend blijft voor de ruimtelijke beleving. Dakramen liggen vlak in het dakvlak, zorgvuldig gepositioneerd tussen de bestaande gordingen, zodat zij optisch ondergeschikt blijven aan de historische gevelopbouw. De aanbouw uit de jaren '80 aan het rechter uiteinde wordt bewust behouden en hergebruikt. Hoewel deze uitbreiding een lage monumentale waarde heeft, vervult zij een duidelijke stedenbouwkundige functie als beëindiging van de rechtervleugel.

De oorspronkelijke entreehal vormt opnieuw het ruimtelijk hart van het complex: hier beginnen bewoners hun dag en ontmoeten elkaar in de gedeelde huiskamer van de woongemeenschap. Dit saamhorigheidsgevoel zet zich voort in de binnentuin van waaruit ook de woningen zijn ontsloten. Een groene, beschutte binnenwereld waar historische bomen voor schaduw en luwte zorgen. De tuin biedt ruimte voor initiatieven van bewoners, zoals een moestuin, gedeelde zitplekken of een pluktuin, en vloeit over in de privétuinjes van de woningen via een vriendelijke overgang van lage begroeiing.

Auteur: Architecten VOORMORGEN

Deze e-mail is verstuurd aan [{{email}}](#). • Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich [hier afmelden](#). • U kunt ook uw [gegevens inzien en wijzigen](#). • Voor een goede ontvangst voegt u info@cultureelerfgoedenschede.nl toe aan uw adresboek.

